

Контрибуције, то ће још више «погоршавати прилике. Тражилимо да се Бошковић разријешити још одмах од ове дужности и пред суду као злочинац народа и јединства. Молимо за умени одговор».

У ОДБРАНУ ЦРНЕ ГОРЕ

Приликом опозива француског посланика код Краљевске Владе, може се утврдити да је целокупно француско јавно мишљење на страни Црне Горе. Није се нашло ни једног појединца, ни једног листа који је имао куражи да одобравањем програти тај поступак француског Министарства Спољних Послова. Поједини листови оштампали су били дакле вјести из Београда, али кад је Краљевска Влада дала своје својштенне и деманте, утисак је био неповољан за Србију, и у Француској данас само се може чути ошуда противу политике Србије и њених помагача. Опште је гнушање противу насилничке политике и противу система лажи и корупције, коју Србија беожио шири пред очима цивилизованог свијета без страха за будућност и славу коју тиме наноси својој наци.

На вјест о опозиву француског посланика, многа угледна лица, како француски тако и других народности, дошла су у сједиште Краљевске Владе, у Неји код Париза, крајем прошле године, да се обавијесте и изјаве своје симпатије. Друга пак писанима и телеграмима изјавила су своје симпатије и готово да до краја остану уз борбу Црне Горе противу њених непријатеља ма ко они били. Неколико Француза понудило се да и оружјем стану под барјак црногорског, ако то устроба. Сви нам довикују: «Не клоните, Црногорци, у вашој борби. Свијет сте убједили у наше право: победа ће доћи».

Овдје својштавамо комунике Краљевске Владе, који су доцијеле у сједињу париске агенције Радко, Прес Асоције и А-жанде де Балкан, а који је, био било у целини било у изводу, публикован у разним француским листовима:

«Питање Црне Горе је једно интернационално питање, које још није ријешено. Оно мора бити третирано од стране Конференције Мира. Гаранције Великих Сила су иричиће, исто као и декларације да питање Црне Горе мора бити третирано од стране свих Великих Сила на Конференцији Мира».

«Што се тиче новости које се распростире из Београда да је србјанска влада одлучила да понуди краљу Црне Горе годишњу ананажу од 300.000 франака да се одрече својих права на круну Црне Горе, оне су пријемне са гнушањем у црногорским круговима».

«Сличне су понуде, у осталим, биле чинене краљу Николи у јесен 1918. и у августу 1919. Он је изјавио, одмах у то доба, да се не тиче његове личности; пошто су чист и право црногорског народа једино у питању, они не могу бити предмет никаквог тргована».

«Круна Црне Горе је искључиво својина црногорског народа; краљ је само њен носилац».

«Због тога је црногорска влада овлашћена, и у име Н. В. Краља, да изјави да ће свака елементарна понуда у том смислу бити одбијена са највећим гнушањем».

«И од првје црногорске управљачи нијесу никад чинили, ништа ће икад чинити, трговину са црногорским правима».

«Црногорци настављају борбу и неће подложити оружје све док Србија не евакуише Црну Гору».

Лист «Пари-Сид-Уест» у два последња броја, јануар 1921., у рубрици спољне политике, дошло је два енергична чланка у одбрану Црне Горе. Оштро осуђује насиља Србије, за коју каже, да нема у Француској потпоре до у највећим чиновницима, а који су за то подплаћени. Позива француску да поштује задану ријеч. Чланак се завршава са вјером у побједу свети и непоколебљивих народа Црне Горе, да ће неумјетно правда доијети триумф Црне Горе, а казну њеним непријатељима».

«Ексклер» угледни париски лист у свом броју од 27. децембра, дошло је чланак који својштавамо у наводу:

«Та новост, која је можда истинита, изгледаје у толико првје вјероватна онима, који понају црногорске ствари, у колико је тешко разумјети како разлози, на које се та одлука позива, могу оправдати једино тако ријешене. С друге стране, радикални споразум био је утицао између Радко и Београда без присуства Црногораца; исто тако избори о којима је ријеч биле у Црној Гори ништа друго до једна страховита спрсна наметнута од стране србјанске тираније. Нагледа нам дакле тешко објаснити, са тим, једну мјеру која није, у ствари, ништа друго до дипломатско признавање једног атентата против независности једне државе која хоће да остане суверена, и која је то увијек била до толико вједока. Шта се онда борба за савезничку ствар, тако добро, да у једном невољном мутном и очајном моменту рата, није оклијавала да се жртвује за славу србјанске армије у подмичењу».

«Гласет дед Поподо» у свом броју од 28. децембра публиковала је од стране свог представника у Паризу, дуг чланак и интервју г. Министра Шока о политичкој ситуацији Црне Горе. Дописник наводи да је поводом вјести о опозиву француског посланика учинио посету Влади Црне Горе у њеном здању у Неји-у, на којем се под бурним небом бијесно депрша народна застава, али «духове сам нашао недрепне одлучности да борбу и побједу». Дописник износи одговоре, које му је г. Министар дао о праву Црне Горе, те о гаранцијама Великих Сила, које су свака од њих дале посебно и све заједнички на Конференцији Мира, да ће Црна Гора бити веспостављена. Интервју се завршава изјавом г. Министра: ако Велике Силе не би поштовале право, задану ријеч и међународне гаранције наспрам Црне Горе, није дага и злочини били би горе него злочини Немачке наспрам Белгије. То би био јединствен случај у односима држава и народа да савезници даде свог савезника. Црна Гора у својој мизантропичкој независности пребродила је многе кризе, те ће и ову, јер је Црногорцу отаубина испад света».

Црногорци у Француској унутра су на француски народ овај протест:

«Црногорци, који су избјегли испред непријатељске наезде и који се бјеху склонили под окриље њихове велике савезнице Француске, претрпјели су данас исто толико горких искушења као у данима њихове околине».

Они бјеху управили све своје наде на Француску, уточиште њихове Владе у оним горким часовима. На несрећу, одлука коју доијеше француски управљачи поколебава њихове наде, јер та одлука вријећа њихову земљу и право слободног опредељења».

Ми настављамо да вјерујемо да француски народ неће никад одобрити акт свјетл управљача и да ће његова жива симпатија увијек остати на страни слабих и подлачених».

Миллиони живота пахиз за Право и Слободу узавује «Правда» док, на нашим опњаштима, понова точи кра, проливена од стране злочиначке олигархије из Београда».

У случају да би цивилизовани народи дозвољили да ти злочини буду извршени до краја, нека знају да ће црногорски народ, он сам, наставити борбу или до истребљена или до триумфа свога право слободног расплаћања самим собом».

ЈЕДНА ЗНАЧАЈНА ИЗЈАВА

Савршена вјест о Црној Гори, Број 25, од 21. марта, доијела је ова:

Г. Ристо Поповић, бив. министар у Црној Гори, обједолао је 18. марта о. г. ову веома значајну изјаву о Црној Гори:

«У једном од прошлх бројева «Обзора» изаша је изјава г. Мирка Мијусковића, бив. црногорског министра, а у питању учествовања Црне Горе у свјетском рату. То ми је дало повод, да и ја о томе речем неколико ријечи, увјерен да ће те им дати мјеста у вашем листу».

Акцептирам у целини изјаву г. Мијусковића и изјављујем:

1) Да је Црна Гора без икаквог ограничења и без икаквог притиска са ма које стране, досљедна братској дужности и о сјећањима према Србији и државним аманетима, стала уз Србију и везала своју судбину са њеном судбином и то прва од свију Савезница и у вријеме када се још није знало ни какво ће држане заузети Русија. У тој меној одауци нијесу је могли поколебати ни сјајна обекана бивше Аустро-Угарске монархије, ни сајети једног од данашњих савезника, да буде мирна».

2) Да је у тој борби издржала са највећим самопрегоривањем и потпуно непоунива своју задану. Подгледа је далеко најмоћнијем непријатељу, јер је била испршла све своје силе».

Са задивљивом констатацијом отворено и часно признање неких листова, и пр. «Балкана» бр. 47., засада Црне Горе, њене војске, њеног краља, њене владе и њене Народне Скупштине. Цдем још и даље и изјављујем: Црна Гора, њена војска, њен краљ, и њена влада нијесу издали Савезнике, већ су против Савезници су њих напуштају и у најтежим моментима остали и без помоћи и без пријатељског сајвета. За све вријеме трајања рата Црна Гора била је и дужана и коректна према Савезницима, Савезници према њој нијесу били такви».

Историја ће ово утврдити и као истину забљежити. Данашње неизобљиво писане неког дијела штампе, доказале само то, да је неправдан пут, којим се пошло у нашем уједињању, и да се за тај идеал свију нас, поред толике крви, непотребно тражила и морална смрт управљача Црне Горе».

У стању сам све ово доказати и са својим друштвом бранити пред сваким непристрасним судом наш исправан и патриотски рад».

ДИПЛОМАТСКА ПР ЈАВШТИНА

«Le Droit du Peuple» (Право Народа), србјанско међународно биро за одбрану права народа, који излази у Лозани (Швајцарска), доноси у св. броју овај чланак:

Међународно биро за право народа публикује један комунике, у коме тражи плебисцит за Црну Гору. Тај су комунике, разумије се, одбиле да оштампају највече наше новине на борани да се не замјере њиховим врло узвишеним и врло моћним сусједним величанствима, која би се могла наћи увријеђена. Међутим, иста је жалосно да већ постоје, у једном меморандуму, упућеном друштву народа, жалбе против пристрасности швајцарских новина, које влада на француском језику, и које се јавно труде да сљеђу путем велике париске штампе, која има бар једно извјешче, а то је, да није штампана једне неутралне земље. Зашто то дипломатско кутање у питању Црне Горе? Луј Авение имао је смјелости да га ономадне прекрши у «Ла Савоје». Саучесничством француских трупа велика Србја прогукала је «кавалерски» малу краљевину Црну Гору и ријешено је да о томе не треба говорити. Кад је требало домити врата за Право, Слободу, Правду и т. д., Црногорци налазиху похвално мјесто у највећим говорима г. г. Лојд Џорџа и Поанкаре-а. Полетиници у помоћ Србији 1914., мала Црна Гора образовала армију од 30.000 људи, од које је половина погинула. Зашто, да вријеме ужасног поклачења, та земља изгуби трећину свога становништва, покошеном глау и баједом».

Кад је дошло дан разрачунавања окренише други тон и, најзад, као посљедница дипломатског цјенкања, без сумње на основу масних подлога, би прећутно ријешено да се неће више никад и нигдје говорити о Црној Гори да би се оставиле одријешене руке великој Србији. Није се имало чак ни искрице стида, па да се бар дола ријеч «Црногораца» наслову — државне СХС, који је званичан назив Југославије. Шта мисли о томе мој бивши школски друг Караборићев, који заступа данас свога она на престоу Београда?

Због тога је и имао разлога Лорд Гледстон, када је 11. марта 1920. узвикнуо у кући енглеских лордова: «Шта би се могло грње догодити Црној Гори, да се, мјесто што је била наш савезник, борила противу наше непријатељској табору? Не припада ли да судим политику и дугу каријеру старог краља Николе, који је, ових дана, умро у Антибу, у свом присиљеном изгнанству. Међутим треба се подејетити да, по закључењу примирја, када он хтједе да се врати у своју земљу, француска влада у то заробила од изговором, да француски трупе под командом генерала Франше д'Еспереја имају да успоставе ред и припреме његов повратак. Председник Политичког г. Пешон дадоше му француског маршира одговору да ће слобода Црне Горе бити сачувана, док му у историјеме, Француска и Енглеска, дубазно увидоше њихове субвенције. Он бјеше постао непотребан послије побједи. Под благоволним оком официра Републике, Србијанца анексираше Црну Гору са једном малом комедијом скупштине, под пресижом њихових бајонета и крвавим угушивањем покрета народног протеста. И још се ту стоји. Ако власта становништво Црне Горе жели да буде англобирано у државу Југославије, онда ништа простије него да се то констатује путем часног плебисцита, који би ослободио Србију свих неправедних оптужби. Ако се буде настављало да се тај плебисцит одбаја и да се замјенује терором, европско јавно мишљење знаће увјек у чему је ствар и чега се треба држати».

Едм. П.

ТРИ „НАСИЉА“ ПРЕМА МАЛИМ НАРОДИМА

«Le Droit des Peuples» (Право Народа), србјанско међународно биро за одбрану права народа, који излази у Лозани (Швајцарска), доноси овај уводни чланак:

«Прво, и ако је било извршено прије 123 године, ипак тим не губи своју огромну вриједност као примјер упоређивања. Године 1794. 15. априла, женевски народ изгуби своју независност. Кроз градска врата одједна гренадери, хусари и француских артиљерија, са два топа, наступашу нагдо, разоружавају карауле, женевске гарде и, узвишеним маршом, бајонет на пушци, уз звуже добоша, западених буктина ударе у општину. Једно одједење од стотину хусара заузе, једну за другом, варошке нијаше и, једна друга група, стижући из Каруза, непе се у галони уз Треј са исцупаним сабљама, затим се пофронт пред Општинском Куком. Већ се изазва сада 1300 људи под командом генерала Жирара».

Женевска Република бјеше тада изгубила своју независност, она бјеше утопљена у Француску Републику. Насилје бјеше извршено без проливања крви. Ниједан женевски патриота није био затворен».

Неколико дана доцијеле уговор анексије или «уједињења», као што се говораше, потписан од Председника Општине и комесара, бјеше послан у Париз. «Право» саопшенисаше свазу. У кући намјесника Француске, Феликса-а Депорта-а, који славаше јубилеј зато што је контролирао град Калвен, један патриот носаше ове ријечи: Јединствено држе свазу, «Рудите бајке, добијте неко Депорт-у!» Сила држе јединствено».

Има увјек, у свима земљама, људи који се невољно лако поконе пред једним свршеним чином. Женевцима се огријешеше о то право: једна манија пристаде «са једном чудноватом помрачњивошћу» на уништење својих слобода. Али нећина бјеше у очајању. Председник општине Батен писаше Микелу-у, тадашњем министру Републике при Директорију: «Наша дрота Женева је погубљена јединим ударом Диво-а (наимак Депорт-а), трајани су се сурвали под теретом очајања...».

Али одмах даж отпочне своје дрјство да представи то насилничко уједињење као државно уједињење: «Женева је у веспелу и срећи, писаше Депорт Директорију! Неко уједињење Француској Републици било је јединоушно изајкљено».

Друго, у октобру 1918. србјанске трупе продриу у Црну Гору, обарају устав и изборни закон, именују нове власти и т. д. Они изађу црногорском народу један нов «изборни закон». Скупљају 26. новембра једну скупштину од 130 чланова, који у својоше једнодушно једну резолуцију која бјеше доијета, потпуно готова и оштампана, са Крфа, изјављујући да је Црна Гора претворена у пет округа Србије. Прокламација анексије би извршена 15 дана доијеле. Насилје бјеше учињено. За оне, који усвајују свршен чин као несуду, Црна Гора не постоји више од 1918., као што није више постојала Женевска Република сутра дан по «уговору уједињења» потписаног 1798. од стране председника општине Морикана, Мисару-а и т. д. и комесара француске владе».

Али Црногорци не присталоше на своје насилно «уједињење» тако «помрачљиво» као Женевци 1798. Они усташе одмах у јануару 1918. Србјанци одговорише у јавном репресијом. Многобројни патриоти бине затворени, њихове куће поплаћене. Неки успјеше да пријеђу у Италију. Србјански терор влада у Црној Гори».

Дже ли се бар јединоушни глас швајцарске штампе у Арлоу Црногораца која се херојски боре за слас својих слобода? Чини ли се за њих оно што се чини, и то с разлогом за Јермене? Не, осим неколико изузетак... Кутане. Зашто? Да се меће ко усудити да нам против стави подгорички плебисцит? Не, нико се не смјаше дринути да се тим брани, јер свако одједа да је та крвавина немогућа, јер ниједан дојални човек не може да припозна вриједност једном плебисциту, извршеном под бајонетима ошвајача. Онда зашто то кутане?»

Треће. Ни дан увјек 1921. Швајцарци, читајући своје новине, сазнадоше да је влада француске републике предала Федералном Савету ноту којом изјавише подишоње једног пројекта закона који одобрава успоставу париског кордона на граници Француске и Швајцарске».

Одмах отпочеше новинари да вичу против «насиља» и да протестују против поврде права. У том не, имаше ни они, који одобравајући Бутаху о насиљу Србјанца. Т. д. државе «једном мајна и другом мањех», што значи то према здравној и моралној психологији?»

Кад ћемо дакле разумјети да једним принцип Еванђела прила, овог «Праве» којег се нам пуна уста, и које се пише са велико П., јесте не дозволити да се чини другима оно што не трпимо да се чини нама самим? «Занимљиви су Швајцарци, а нарочито Женевци са својим крицима јастребова поводом насилја», с разлогом је узвикнуо један либерални посланик у француском парламенту, занимљиви су заијело ти исти који нијесу маkli ни малом претом поводом «насиља» Србјанца у Црној Гори».

Пред недосљедношћу — привременом, изајмо се, — не штеде швајцарске штампе, јер је било часних изузетак, већ велики дијелу питање, ми се обрћамо професорима наших Универзитета. Зар није један од највише пијесених њашеу ми, г. Арнол Рајмон, професор у Најшател-у, рекао: «Швајцарска је, од свог постанка, па до данас, увијек и све одлучије осинаживала и потврђивала у свом идеалу право којета имају народи да располажу сами собом и да се слободно управљају?»

ТРГОВИНА С НАРОДОМ

«Le Village» који излази у Женеви (Швајцарска) у броју 191, доноси овај уводни чланак:

У «Рассен» Интернационале, ревији, који излази у Риму на два језика, коште Лућали посветио је ових дана један врло важан чланак «Тајној Дипломатији и Црној Гори», који нас приморава да о њему протговоримо. Потпуно у духу овог правца, има је манифестовао г. Болети, тражећи се да буде оно што је Болети, каже «Човек јавне политике», г. Лућали поставља развалеко питање и ма колико да је велика умјешност извртања и комби-

нација, коју пребацију италијанској тензијалности, он не може да вјерује да је италијанска влада жртвовао један народ, једну земљу, Црну Гору, и то баш у моменту када се позиваше на принцип националности да би уредила судбину Фијуме. Г. Лукићи из све снаге протестује против респираторних верзија, да Црна Гора, за пријеме преговора у Рападу, није била ништа друго до једна врата занете пушке на дипломатској шаховој табли, једно средство цјенкања, један објекат размијене. Г. Лукићи протестује најенергичније. Како да не протестује? Слична хипотеза стварно револутара поштене дјеле, искрене душе, правична срца, јер је још остало тих дуди супротно некуствима рата који је требао да «моралише», пречишти и облагодари свијет.

Званични «Темпо» изјавио је 7. јануара да црногорско питање остаје отворено и да ништа прецизно није донесено по њему. Прије тога конте Сфорца, изјавио је да рапалски уговор није учињен на штету ниједног народа. Али, онда, шта значи прекори које краљева Италије упути посланицима, који су дошли да јој честитају Нову Годину? И како треба узети открића «Идеа Национале» од 9. јануара, која износи дан и сат када је црногорско питање било третирано између г. Салате и Трумбића и која још претендује да то тврди на основу документа кога има у рукама. Неће много проћи кад ће то питање бити расвјетљено. Рашије или дошнице, ствар ће изаћи на видик и можда прије него се мисли. Међутим црногорско питање је просто. Оно је питање права, с једне стране, и вјетрца, интрига и плачкања, с друге стране. Иложимо га у његовим главним потезима.

Више него ико, црногорски се народ крљавио за савезничку ствар. Војска је изгубила 50 по сто од својих ефектива, а стационарничтво је изгубило једну трећину, покошени глави и зарацима. Међутим судбина Црне Горе, макар да су њене жртве, била је већ ријешена. Још 1914. «Програм крунисана», поднеше краљу Петру од стране г. Пашића, апонсирале намере Карађорђевића, и у изјави «Велика Србија» написаног 1915. за рачун Београда г. Ернес Денис отворено је изјавио, да Србија треба да поново игра у свијету улогу империјалиста и освајача коју имаће у средњем вијеку. Циљ је био, дакле, одређен: требало га је само постићи.

Пошто је Немачка била побједијена, примјер је потписано, црногорски влади хтједе да се врати на Цетине, као што се белгијанска враћаше у Брисел, а србијанска у Београд. Али «Ке д'Орсеј» се успротиви њеном одласку, увјеравајући најдешње, да француска влада неће признати другу власт до краља Николу. Г. Пашон 4. новембра 1918. у име владе републике, писао краљу Црне Горе, да ће трупе под командом генерала Франциса д'Еспере-а «поштовати уставне власти и слободу црногорског народа». Г. Поликаре од своје стране писао 24. новембра: «Ваше Величанство може бити сигурно да влада Републике, од које Ваше Величанство с радом потражује благонаклоност према малим народима, неће дозволити, од своје стране, никаква покушај који би ишао да присиле вољу црногорског народа и да омете његове легитимне аспирације».

На чудновато тражење Србије, да представља Црну Гору на Конференцији Мира, одговори 13. јануара 1919.: «Црна Гора била је представљена једним делегатом, али пропис по којима ће се он именовати неће бити одређени догод политичка ситуација те земље не буде расвјетљена».

Кад се црногорски народ побунио против анексије и окупације своје земље од србијанских трупа, г. Вилсон лично састави један месаж и замоли краља Николу да га телеграфски пошаље црногорском народу. Обезбавио је дано Црногорцима да ће им се дозволити да се изјасне «слободно о политичкој форми своје будуће управе». (22. јануара 1919.)

Седам мјесеци доцније, 21. августа, г. Пашон изјављује да Конференција Мира «није још директно одлучила о црногорском питању» (интересантан израз). А индиректно?

Г. Поликаре тврди 19. децембра у једном новом писму, које је било потписано и од Клемансо-а: «Француска, вјерна својим принципима и принципима којима се инспирисае Конференција Мира, остаје чврсто ријешена да поштује вољу црногорског народа и да ништа не учини, што би омецо његове легитимне тежње». За то вријеме, као Нијемци у Белгији, — Нијемци су створили, сјехам се, један савјет Фламандије и у Дамур-у једну аутономну владу — као Нијемци, рекох, Србијанци прокламоваше анексију Црне Горе. Србија, Ону скандалозно подоричку комедију Конференција Мира одби да санкционише и 11. марта 1920. Лорд Керзон изјави у парламенту Великој Британији, да је та махинација «активна» у служби Београда, ништавна и невриједна.

Што се тиче крљавих детаља окупације, Лорд Керзон одби да објави стравовити репорт кошт-а Салсе-а, говорећи: «Не могу да цитирам изјаве, као што бих желио да то учиним, јер би, они, већ довста

шрећни Црногорци, још много више патили, слушајући грона отрића тих изјава». Али ми имамо исказа пуковника Бурнама, шефа канадске мисије, г. Едварда Е. Арнолда, специјалног посланика американске амбасде у Риму, капетана Витинга, који сматрају «ситуацију Црне Горе најгором у Европи» и признавања, без дотјеривања, великог свакодневног разликалног листа из Београда — «Трибуна» (23. септембра 1920.), — који јасно показују, у то више нема сумње, каква терор влада у Црној Гори. Ово су чињенице, којима не треба коментара. Оне су тужно рјечите. Рат права хоће ли се свести на једну политику «парчета карте»? Јесу ли за триврх доуупотребе силе, пада милиони дуди? Да није зато, да тајна дипломатија суверено располаже животом и слободом народа? Најжалосније, да се и таква питања морају поставити: не само да је жалосно, већ је и ужасно, јер треба знати, да све оно што није на темељу савјести, није ни велико ни дуготрајно.

Луј Авенис

ПРИВРЕМENO ПОЧИВАЛИШТЕ КРАЉА МУЧЕНИКА

У мају су довршени радови око уређења привремене гробнице блаженопочившег Н. В. Краља Николу. Гробница се налази у руској православној цркви у Сан Гему. Црква је дивно дјело архитектуре, израђено по плановима архитекта Пјера Агости-а, почасног консула Холандије. Спољни изглед цркве је у руско-византиском стилу. Црква је освештана у јануару 1914. од стране руског архиепископа Владимира, уз асистенцију руског свештеника из Сан Рема и околних руских цркава у Француској. Присутвао је изасланик Н. В. Цара, а и представници војних и грађанских власти Русије и Италије. На обали мора, уздиже се овај храм — као да с морем симболизира идеале краља — јединака кара јунака: као ратник борнио се за слободу земље, мора, вјере, а циљемом је ширио дух патриотизма, религије. Преко мора Црној Гори је отворио «стазе будућности». Но се не сјећа оне пјесме Мору, које је он са Црногорцима повратио и удвостручио територију државе. Кубета храма илустри крстови, што се на њима високо уздижу, свијетле се под сунчаним зрацима. Нихова сјен купа се у морским валима, као да преко њих хоће да вежу сјен покојника са његовом родном грудом, да је охрабре: да њено сунце није зашло; да ће то исто море пренијети тијело покојника који је преко њега дошао, пред инвазијом непријатеља, да брани у озбиљу част и право Црне Горе.

У нарочитом одељењу цркве налази се краљева гробница. На мермерној плочи стоји златним словима написано: Никола I. Краљ Црне Горе. Ми би прије ставили натпис са двије ријечи и само: Краљ Мученик. Гробница је украшена вијеницама, који су у толиком броју да је осим гробнице њима уређено и читаво одељење, у којему се она налази. На десном зиду сале раширена је застава Краљева Ц. Горе са иницијалима пок Краља.

Странци и домаћи посјеђавају цркву и гробницу, око које се налазе нови вјеничеви и свеже цвијеће, које посетиоци полажу да одаду почаст покојнику у Црној Гори, за коју је живот положио. Те су посјете и протест против непраде, која се чини Црној Гори. Око гробнице, пред светим иконама наше цркве, непрестано горе два кандила, као вјетри оган силне љубави покојника наспрам Отаџбине и његове вјере, која га до смрти није издала, у срећну вјидељу Црне Горе.

Н. В. Краљева Милена, Намјеница Кр. Власти, као свагда права народна мајка, иде на гроб свог узвишеног сунруга, по класичном примјеру, не само да га ожали, него и да га увјери у име црногорског народа да Црногорци неће мировати док не ослободе Отаџбину.

Ледена камен-плоча са гробнице пок. Краља пренијеће се кад и смртни остаци, у часу побједи — по-

бједе, која је немјновна, ако нас буде. Она ће бити вјечан спомен части и самопожртвовања, а жиг срца брата издајце, Србије скоројевића. Прах Краља Николу уздиће се над ништавном његових непријатеља. Они су били његови представници и браници Црне Горе. Црногорци то неће заборавити. Он је био крупна личност савремене историје. Његово име пријецло је границе његове Отаџбине, која је у свијету слављена. Наполеонов егиди увеличио је само његову славу. Тако је и за Краља Николу. Он је страдао за Црну Гору. Сва Француска данас слави стогодишњицу Наполеонове смрти. Црна Гора у будућности у слављењу Краља Николе надмашиће садање поклоњење, ма колико оно знало и цијенило свог погинулог Вођу. Што будемо даље од његове смрти — незааслужне трагедије коју он преживље са црногорским народом — успомена ће бити већа и сјајнија. Клевете, пакост изблиједјеће пред његовим великим духом Црногорца, великог националисте. Његова успомена постаће култ читаве нације. Садањи Београд са својим ситним царским духом неће омести тај процес.

Поред осталих великана и владике Рада, име Краља Николе стојаће гравирано на споменику тврђе од туча — народном сјећању. «Са Ловћена зора ружичаста зрака обасјаће боје нашега барјака». То је била завјетна мисао — то је порука Краља Црногорцима. Он није умро. Живјеће у спомени док буде Ловћена, мора и црногорских гора. Његово «Онама... онама...» позива, као глас трубе који је водио у побједи: «Сад или никад. Све за Црну Гору. Слогом, борбом побједи!»

ИТАЛИЈА ЗА ЦРНУ ГОРУ

Симпатије, које наш народ ужива у Италији, остале су непромијене, све и ако се, у извесним круговима, баш по током дана, покушало, у Италији, да се црногорској праведној ствари изда мучки удар. Италијански народ и јавно мишљење, даје представљају његови најодликованији гласови, остали су непоколебиво уз црногорску праведну ствар, која је у нама ништа великог и искреног остала.

Познати је представник, коју су са београдског универзитета упутили 150 професора предеједнику италијанске владе захтијевајући акцију за независност Црне Горе. Исто тако добро је познато и држање у нашој ствари и других истакнутих њихових кругова.

Београд, скупљена 28. јуна у општинском дозорштву, на свечану комеморацију за блаженопочившег Краља Николу, изјавила је, узбуђена и одушевљена, најтоплије жеље за ослобођење херојског народа Црне Горе и за срећу Високе Владајуће Породице.

Друштво отаџбине бораца, «Булево Гарибалди», упутило је предеједнику италијанског министарства телеграм:

«Екскеленцијо, Друштво отаџбине бораца изјављујући В. Екскеленцији честитке за долазак на чело Владе, увјерено је, да ће војна и дипломатска политика Италије следовати специјално националном путу за постигнуће интегритета Италије на Апенини и на Јадрану, дајући гаранције истовремено за независност пријатељског савезничког племена црногорског».

И друга италијанска друштва и скупови такође су устали енергично у одбрану наше ствари.

АкадеМСКО црногорско друштво Његош извело је једну успјешну акцију, која је изашла великог одјека код племенитог становништва Рима. Нарочито напомињемо њихову конференцију у Колеџу Римано, на којој су пред одабраном публиком говорили г. г. Адмирал Ронкали и познати патриота из Далмације Дулан.

Њихово уметничко вече у позорштву «Елизео» испало је сјајно. Били су присутни шест посланика као делегати Парламента и једна комисија од седам чланова из Краљевске Куће. Између одморног позорничког комада «Рако Азуро» чувена оперска певачица Ада Делутио и славни оперски баритон Фрегеси очарали су публику својим лијелим певанијем. Мали Мијушковић, дјете од 13 година, захвално је присутнима дирљавим говором, који је изазвао сузе код цијеле присутне публике у позоришту.

Ово уметничко вече било је завршено бурним аплаузом Црној Гори.

Нарочито ваља истаћи матине, које је приредно у корист црногорске дјете Црногорско-Италијански Комитет у одлашном Гранд Хотелу, јер је сјајно испало како спремом, тако и одзивом отмене пријестонишке публике. Као увијек, тако и овом је приликом манифестована велика симпатија према нашем народу и топло саучешће у његовим тежким страдањима. Од особито је био интересантан говор уваженог кошта Вертућа о националној земљи и великим патњама њеног мученичког народа. Мали Мијушковић се, и овом пута, захвалио у име црногорске дјете, које се племенити италијански народ сјетно и пружио своју рукопомоћ.

САОПШТЕЊА

ПОЛАГАЊЕ ВЈЕНИЦА

Иницијативом нашег генералног консула у Риму, г. Рамановића, образован је комитет генералних консула црногорских у Италији за скупљање прилога за фонд, који ће се употребити за куповину вјеница од бронзе да се положи на гроб блаженопочившег Краља у Сан Рему.

ВАТИКАН И ЦРНА ГОРА

Св. Столица, вјерна својим традицијама и симпатијама према Црној Гори, и у овим тежким часовима није нас заборавила. Званична и полузванична штампа Ватикана узела је у моћну заштиту ствар Црне Горе, црногорског народа и избјеглих црногорца. Њ. Светост Папа Бенедикт XV, пак, благозволио је упути-ти Одбору црногорских избјеглица у Риму 20.000 лира ради помоћи сиромашним црногорским породицама и избјеглицима. — Црногорци без разлике цијеље умијеће цијенити ову великодушност Св. Столице.

СМРТ НАШЕГ АВИАТИЧАРА

Из Канпе јављају, да је тамо несрећном случајем погинуо Е. т. м. наш поручник Шиноу С. Рогошак, који је тако био у италијанској авијацији. Мотор му се на апарату био покварио и он је, узједно са апаратом, са висином пао на земљу и остао мртав. Поручник Шиноу био је родом из Подгорине, имао је око 30 година и уживао је опште симпатије. — Нека му је тајна земља дана!

ЗА ФОНД СИРОМАШНИХ БАКА У ЦРНОЈ ГОРИ

Прилогли су преко Кр. Министарства Просвјете:	
Барон Кеји	Франца 2.500
Група белгијских официра	12.500
Рашије спонзорли (изаш. Глас Црногорца 28. децембра 1920.)	34.107,35
Свега	49.107,35

НОВЕ КЊИГЕ

Г. Др. Марулис, познатијији Црногорског Црвеног Крста, издао је овак дана у Паризу књигу L'Épreuve de la Phénolsulfonephtaléine chez les Cardiaques et les Cardio Renaux. У овој књизи Др. Марулис износи своја научна испитивања, која су у западнијим круговима у Паризу високо цијенила.

Радује нас овај упућ г. Др. Марулиса, који позива нашом народу по добру и племенитим удеузима, које је узлазило, свака гдје је стагао, Црногорцима, да се за врхуше својег љубавиња у Црној Гори, тако и у отаџлу.

ЗАБИЉЕНКЕ

Хрвати према Београду. — Посљедња сједница општинског одбора у Загребу била је врло бурна. Она је отворила сву мизерију, у којој се налази на салу изрицана држава СХС. На то сједницу поочељавано је дошло народних посланика Стјепана Радаћ, већа хрватске седнице републиканске странке, која ни у општинском одбору није могла дозволити, као ни у београдској комитетијату, који се већавно водила из Хрватске и Славоније, својим кристалицама, којима је Чин се Радаћ јавио, демократски одборници захтијевали су да дозволи дозволити, ако хоће да судјељује у одбору. Због тога је дошло до свађе и турбулентности. У тој свађи Радаћ је својим протавицима доваљаво ове ријечи: «Загребу већу да постоји, јер бих вриема за коју, који је био на свјет до новембра 1920. захтеву морао да положи Хабсбургска и Стјепановој врло, а то већу: 28. новембра 1920. обавио је хрватски изабавици, који је за републику у што не могу захтеву дозволити Карађорђевића...»

«Ваше владе, јер ни вишо већаву. Ваша је влада београдски изабавици... Треба са свати хрватски сабор, да он рјешаво ствари, а не београдски сабор... Ко је прогласио Београд хрватском пријестоницом? Говорите врло! Глирад још није уредно ни своје кавале, а гдје би он био наша пријестоница! Ко је изабаво врло, а Паша да хрватски врло?... Ја не на врло, јер није хрватски врло... Нема једно државо. Ко ју је учинио?... Наво турску већаву и турску владу... Најесаво једно, Нишо један језик, али познатича нијесаво једно.» Цијело сједница протекла је врло бурно и на крају је одбор већави дошло резултату, који осуђује волитаву београдске владе.